

Desen — Metin ELOĞLU

AYLIK
SANAT
DERGİSİ

Rusen Hakki, Metin Eoğlu, Selâhattin Hilav, Ayhan Hünelp, Kaya-
han Okay, Günseli Arı, Demir Özgen, Franz Kafka — Adalet Cimcoz,
Langston Hughes — Nur Türetken, Mesut Toyyuş, Peker Selçuk,
Rauf Aybey; (Soruşturma: Omer Asım Aksoy, Salâh Bırsel, Ümit
Yaşar Oğuzcan, İsa Kayaçan); Şadan Bezeyis, Şevki Önağ, Muzaf-
fer Arabul, Rezan Şenocak, Erhan Tığlı, Mehmet Akif Tuncay, Mak-
bule Necdet, Hüseyin Ulas, Oğuz Sami Sezen, Hasan Kavruk, Etem
Olgunil, Fatos, Lâle Han, Kemal İsk, Tunçer Onal, Şahap Azmi,
Halûk Aysoysal, Kenan Tosun.

Sayı : 22
TEMMUZ 1969
125 Krş.

Beşparmak Çiçeği

Davullar dengi dengine dövende
Ay vurur çıkmazlara.
Çocukluğum sokaklarda körebe
Üstüm toz toprak, ellerim kara
Çırac durdum bir usta demirei kapısına.

Bir usta demirei sabahtan akşama
Döve döve bir biçimsiz demiri
Güzelliyor emeğini ve takarak yakasına
O dipdiri Beşparmak Çiçeğini
Ishksız suya indirir bir takımçeliğini.

Kopuk kopuk ve eski bir film gibi
Ama eksiksiz hatıralarım o usta ellerini.
O Beşparmak Çiçeğini gördükçe yakalarda
Demirciler, marangozlar, kalaycılar çarşısında
Bir kumral şarkıya dönüşür çekic sesleri.

Bir yıl, üç yıl, beş yıl yetmiyor belli
Takmak için yakalara Beşparmak Çiçeği'ni.

Ruşen HAKKI

BEKTAŞI DEDİKLERİ...

YOLCU

Oruç yerken yakalamışlar Bektaş'ı.
Yaka - paça, yargıç önüne..
Tanıklar, falan - fıstık, horozlanmış öteki:
"Behey cin çarpası, niye oruç tutmazsın?"
Bizimki hiç istifini bozmadan :
"Yolcuym" demiş, "kurusun huyum.."
Tanıklardan bir işgüzar hemen atılmış :
"Bildim bileli kasabadan çıkmamıştır, efendim!"
Bektaş'ın şöyle yalancaktan kaşı çatılmış :
"Benim yolculuğum karşı köye değil ki,
Ben öbür - dünya yolcusuyum!"

NAMAZ

Sofulardan biri sorar, Recep diye bir can'a :
"Namaz kıldı mı acep?"
"Kıldım ya."
"Sen de kıldın mı, Recep ?"
"Kılmaz mıyım, a canım, elbet;
"Yirmi yıl mı oldu ne, hanj cümbür - cemaat
"Gitmistik ya, pederin cenaze namazına !"

Dizince : M. ELOĞLU

BERTRAND RUSSEL

★

Selâhattin HILAV

Ünlü İngiliz düşünürü B. Russel'in oldukça ilginç bir verimsel evrimi vardır. Bilimsel yaşamının tümünü de kapsar bu evrim. Delikanlılığında, evrenin kökeninde usla kavranılması olanaksız bir gerçeğin bulunduğunu söyleyen "Spencer Agnostizm"ini benimsemiştir. Daha sonraları, o kezki İngiltere'de bir kalıntı durumunda süregiden Hegel felsefesini savunuyor nedense. Ne ki, bir tartışma sonucu bu tutumundan da kopuyor. Matematik çalışmalarının yanısıra, bir "şüpheli" lik havasında felsefesini geliştiriyor. Genel tutumuyla, her tür "idealizm"e karşı savaşıyor. Russel'in bu yöndeki çabaları, idealizm'in karşısında, çağdaş felsefeyi çok etkilemiştir. Dışımızdaki nesnelere, bilincimizden bağımsız bir varlıkları olamayacağı ve bu nedenle, "idrâk" etmediğimiz şeylerin varolamayacağını savunan "idealist"lerin sözlerine : "Güllünc birer safсата!" der.

Russel'a göre, evrenin kökeninde bulunan "şey", ne madde, ne de ruh'tur; ola ki tek ve benzer türden neutre bir gerçekliktir. Aynı süreçte evrenin sonsuz tür-lülük ve olgularını, bir ana-yargı'dan türemişliği; mantık açısından aralarında hiçbir çelişkenlik bulunmayan düşünce

"kadro" larına sığdırmaya yeltenen "klâsik" yöntemci felsefeye de düşmandır Russel! Son yapıtlarından biri olan "Batı Felsefesinin Tarihi" nde, şöyle bir tümcesi vardır : Bir yöntem, mantık bakımından hepten tutarlı olduğunca, yanlış da olabilir.. Öte yandan tutarsız gibicisine bir felsefede de doğru düşünceler, yargılar bulunabilir.

Russel : "Felsefenin tek aracı MANTIK'dır." derken, eski düşünürlerle, örneğin Aristotelis'le birleşir. Ama, "mantık bilimi" nin ne olduğu, ne olması gerektiği soru'sunda ondan kopar, giderek karşıt bir durum alır. Russel'a göre eski mantık, yani Aristoteles'in mantığı, yüzyıllar boyunca insanlığın başına belâ kesilmiştir. O, kurucuları arasında bulunduğu ve dildeki kargaşadan arınabilmek için, matematik gibi, imgelerle çalışıp, salt düşüncenin biçimleri ile uğraşan yeni mantığı; yani, "lojistik"i savunur. Bu bakımdan ve doğa bilimi ile yakın ilgisi yönünden, onu, bilimsel felsefe okuluna ve öndeşleri olan Reinbach, Frank, Carnap gibi düşünürlere yaklaştırmak olasıdır. Us'cu, mantıkçı oluşu, Russel'ı mistisizme yatkın ya da "sez-

gi metodu" nu kullanan felsefelere karşıt bir tutum almaya değin götürmüştür.

Çağdaş felsefenin ana eğilimlerinden biri de, belli bir sorun üzerinde, bilimsel verilerde olduğu gibi, düşünürleri uzlaştırmaya götüreceği bir "temel" in ya da yöntemin ortaya konulabilmesidir. Bergson'un sezgiciliği, Husserl'in "fenemoloji"si, Hartman'ın "ontolojisi", bir bakıma, bu amaç uğrunda harcanmış çabalarlardır. Russel da, az önce sözünü ettiğimiz matematik mantığı, bu amaç için en kesin araç olarak görür.

Russel; toplumbilim, ruhbilim, eğitim gibi, insanla doğrudan doğruya ilgili olan bilim dallarıyla da uğraşmasına karşın, kimi düşünürlercesine sav'larını yoğunlayıp uygulamak eğiliminde değildir. Çalışmalarının tümüne bakarsak, DAVRANIŞÇI RUHBİLİM üzerine temellenmiş bir eğitim okulu açmasının ya da Lordlar Kamarası'nda tartışmalara katılmasının pek de önemsenemeyeceği apaçiktir. Ne ki, I. Dünya Savaşı'nda "barışçı"lık gösterisi yaptığı için, o dönemdeki yöneticilerce koğuştırmaya uğradığı, giderek kitaplığının bile yargı organlarıca "haczedildiği"ni belirtmek gerek...

● BERTRAND RUSSEL 97 nci YAŞINI KUTLADI

Ünlü İngiliz düşünürü Bertrand Russel geçen hafta 97. yaş gününü kutladı. Yeni yaşına basarken yakın dostları ile birlikte eğlenen büyük düşünür "Bir yüzyılı tamamlamama 8 yıl kaldı. Bakalım o zamana kadar daha neler göreceğiz." dedi.

Milliyet 8. 6. 1969.

AYHAN HÜNALP'la...

"Üçotuz Para", "Küçük İstasyonlar", "Vapur Düdükleri", "Bir Martı Öttü" nün başarılı sanatçısı Ayhan HÜNALP; bu verimli ve çok yönlülüğünün yanı sıra, türlü gazeteler ve yayın organlarında tam 25 yıl dininerek "Basın Şeref Kartı" nı almıştır. 1960 yılında, "Tanrıya Dolandıran Dindarlar" başlıklı röportajı ile Türkiye Gazeteciler Cemiyetinin — Aziz NESİN'den sonra — ikincilik ödülünü almıştır. Şimdileri, "Güneşe Karşı İşeyenler" adındaki oyunu ile, "Şarkısız Dünyalar" romanı üzerinde çalışan ve bu arada çeşitli sendika gazetelerinin yazışları müdürlüğünü yapan sanatçı, 10 Ocak 1927 tarihinde Bitlis'de doğmuştur. Evlidir.

Fotoğraf : Faruk GÜVENC

— Bugüne değin yayınladığınız yapıtlarınızda, genel olarak, hangi yöntemi yeğlediniz? Sanatsal görüşünüzün özeti ?

— Böylesine bir soru, bir sanatçıdan öte, bir eleştirmene sorulabilir ya, yine de cevaplamaya çalışayım : 1954'de yayınlanan KÜÇÜK İSTASYONLAR'da cinéroman türünün memleketimizde ilk örneğini verdim sanıyorum.. Prof. Kenan AK-YÜZ, bu kitabım için yazdığı bir yazıda; olay'larla tip'lerin çokluğuna değinerek : "Bunca insan ve yaşamı, bu denli küçük bir yapıtın içine sığdırıp yaşatabilmek çok çetin bir iş olsa gerek.." diyordu. İşte bu yargıda benim tüm sanat anlayışımla eylem özenim vardır.

— Özellikle roman ya da öykülerinizde "İnsan"ı nasıl seçersiniz ?

— Çoğumuz kazkafalı, şaşşal yürekliyizdir. Kursağımıza iki dirhem çukolata tıkıştırılmayı, soylu bir dergi ya da gazeteye 3 aylık abone olmaya tercih ederiz. Aramızdan sıvrilenleri görünce, kurdeşen, uyuz oluruz ! Dedikoduculuğumuz, herşeye burnumuzu sokuşumuz da caba! Kendimizi o labildiğimizce görebilseydik, şimdi, ay'ı parselleyen zekâlar arasında olurduk elbet.. İnsan ? Yukarda belirttiklerimin ötesinde nice değerli kişilikler, mert, dobra, çağımızı onurlandıran da var. Ben bu toplumdaki işte bu çetrefil yanyanalığı yansıtmak tutkusundayım.

— Eleştirmenlerimizin niceliği, niteliği üstüne düşündükleriniz ?

— Çoğu, peşin bir yargının peşine takılıp gider. Örnekte, 1953'de yayınlanan "Teğmenim" şiirimi, tâ 1965'de Varlık Yıllığı'nda yeni yazılmış diye eleştirdiler. Onyediyıllı verdiğim "gazetecilik" uğraşım- la yazdığım; VAPUR DÜDÜKLERİ romanımı da, gazeteciliği bilmemekle suçladılar.

— Genellikle nasıl bir çalışma yöntemi- niz var ?

— İşleyeceğim konuyu enine - boyuna yaşayarak.. Yeter ki o yaşam tortulaşsın! Dahası, ellerim karıncalanıncaya dek, masama kapanır yazarım.. Genellikle, ekmek kaygısından yorgun - argın çıkmış bir savaşçının derin derin soluduğu karanlık ve karamsar saatlerde.. Bu döneme ermek için eşimden de, oğlumdan da, çevremden de bir HAYDİ! beklerim.. Gayrısı;

bir daktilo makinası, III. hamur kâğıt, bir de mutlaka ve en azından bir avuç deniz...

— En çok sevdiğiniz ?

— Dünyanın beşte dördünü ben, beşte birini Tanrı yarattı demiyenleri! Ve deniz, yıldızlar, martı, erkekçe ölen babamla anam, eşim Bernâ, oğlum Aybars, Kuzgun-

cuk, Kireçburnu, Toroslar, Abant, Karadeniz, pastırmalı yumurta, enginar, Puççini, Adalet Cimcoz'un konuşmaları, Zehra Eren'in sesi, Çetin Altan'ın eski yazıları, Erdek'de yaşanan o yaz, Faruk Güvenc, tüm yazılarım, süet ceket, yolculuk, gazetecilik uğraşım ve pipo...

MEVSİMLER'den

— VIII —

ağlayarak yalvarıyorum :

baharın tadı bu mu ki ?

bir parçacık toprak olsa da diyorum elimde

küme bir bulutla değişmek için,

kırıyorum dalları, onlar da ağlıyorlar, yakarıyorlar üstelik

ilk zamanı varlığın, sevişirdik biz.

artık bir kuş da olamam, atamam tüm korkuları

ezilen varlığı unutamam, yapamam...

ama yalan söylemek ne kadar kolay, kısacası şunu diyebilmek :

ey ihtiyar dünya, seviyorum sizi!

çünkü.. işte ne büleyim.. herşey için.

elime bütün pastel renkleri alıp, bütün hırsımla, varlığın o hiç doygunluk bilmeyen hırsıyla onları kavrayıp şöyle yapsam ya da böyle fakat hayır !

çıplak tepede bir çingene, çingenenin elinde bir keman ve

en büyüğü zamandan en büyüğü ses - dinleyin

işte şimdi duyulacak en büyük heyecan;

nerede şimdi o Elektralar, Antigonlar, gerçekler...

dün gece operaya gittim, Verdi ölüp dirüdi diye nefes alamadım

daha önce tiyatrodaki, cansız varlığı Hanletin,

ve sokaktaki adama sordum: kimsin ?

kimsin.. kimsin.. kimsin.. kimsin ey aynadaki hayâl!

kimsin ey cansız can ?

Eyyy ölümler gülme zamanıdır şimdi,

Herşeyden, herşeye ve herşey için şaşkın yaşayanlara

Üç kez "üç ayrt tonda" atın kakkahalarınızı, esirgemeyin .

kayahan okay

GÜNSELİ ARÜ ile...

Güleç. Cin gibi bir dalgınlık içinde. Ellerinde boya, çamur, alçı lekeleri.. I. T. Ü. Mimarlık Fak. Dekanı Prof. Kemal Ahmet ARÜ ile evli. Kızının adı Lâle, oğlununki Emre. Asker kızı. Fransız Lisesi'nde okurken, resme yeltenmiş; kargacık - burgacık, Epey sonraları, sayın Vedat AR, Akademi'ye çekiliyor : Önceleri "dekorasyon", ardından seramik'e, daha doğrusu bir "biçimleme" tutkusuna yöneliş.. Evliliğinin ertesinde de bu tür çalışmalara - bir süre için - paydos! Niye? Toplumumuzda, "paşakızı"lar, böylesine abuk sabuk uğraşları parmaklarına dolamazlar da.. Kıvrık saçları, kıpır kıpırlığı, ne de çok cigara içeriyor.. Çocuk giysileri de dikmiş bir dönem. Derken, süsleyici aydınlatma üstüne yoğun çalışmaları. Yönteminin özelliği: En basit araçlarla en sanatsal yapıyı kurabilmek. Derken, odun işlerinden "yontu"ya sekmiş! Gitgide, yontu'nun temel harcı olan çamur ve alçıyla, ipiri boyullarda çalışabilme hürlüğü.. Şimdi tellerle, incecik tellerle bir yeni "yontu" aşamasının ilk örnekleri için didiniyor. Şiir de seviyor mu? Sormadık ki, Seviyordur; yoksa, söyleşisindeki o güzelim "türkçe" niye?

— Plâstik sanatlarda, soyut - figüratif üstüne düşünceleriniz ?

— Elbette figüratif, ama, bu bir afiş doğrultusunda değil elbette.. Onu bir "nakış" niteliğinin de anlamdırabilmek, yani olabildiğince soyutlamak. Ki, kaba bir "tasvir" in etkilemezliğini öteleyip, düşünce - duyarlık - estetik çözüm üçgeninde bitişilsin..

— Evrensel varabilmek için ille de yerel'den davranmak gerekmiyor mu ?

— Her gerçek sanatçının çıkış noktası - ister istemez - yerel'dir. Ne ki, köken tutumu onu o yapan çevreye aykırı düşmesin; yani, bir özenti, "moda" ürünü olmasın! Bunun ötesinde, sanatçı, salt kendini, dış evrenden algılarını yansıtabilir. Ama, evrensel'liğe varmasına yeter mi bu tutum? Onu öncelikle kestirmek olanaksız. "zaman" dediğimiz şaşmaz US-TA yargıları, değerlendirir onu..

— Peki, sanatın gerekliliği üstüne düşünceleriniz ?

— Bence böyle bir sorun yok; kişisel bir gereksinme bu; doymak, solumak, sevişmek, dinlenmek gibisine.. Sanat, bu uğraşı seçenlerin tanımıdır, en kestirmesi.. Tartışmak boşuna! Yobaz İslâmcılar "suret"i yasaklamışlar da n'olmuş? O cânim çinler, ebrûler, hâtlar.. Diyeceğim, sanatın gerekliliği, insan'ın soyundadır; soyumuzu yadsıyabilir miyiz?

— Çevrenizde saygı, sevgi duyduklarınız sizi "sanat" tan engellemiye yeltenseler ?

— Oldu da.. Evliliğimin ilk döneminde, bu tür uğraşları küçümseyenler çıktı. Osmanlı-

Günsel Arü, sergisinde.

ca nedenlerle. Aldırış eden kim? Haklı olduğumuz konularda dayattınız mıydı, karşıtlarınız da "pes" deyiveriyorlar.

— Sanatı HALK'a iletebilmek için hangi kolaylıklar bulunabilir ?

— Kişisel işgüzarlıkların harcı değil bu; Devlet, ille de bir yol - yordam önermeli, uygulamalıdır. İlköğretimde bu tür bir eğitimin yüzdüyüz gerektiği kanısındayım. Resim, müzik gibi "ders"ler, en azından matematik, coğrafya, v.b. gibisine önemsetilmedikçe, değil halka, çoğu aydınlarımıza bile meram anlatamayız. Kestirmesi, tüm bilimlerin olduğunca, sanatın da beşiği OKUL'dur.

B A L I K

Ben küçük
Siz büyük balık
Beni yutamazsınız
Ağzınız kalabalık

Kenan TOSUN

Yaşam

Tutki çıkmaz akşamlardasın
Aç aç yatarsın çoğu kez
Umut ışığı
Belli belirsiz yanar
Uzaklarda
Gün ısınış
Sabah olmuş
Bir de bakarsın

Suluk soluk olur yören
Bir canlılık çarpar suratına
Acı bir şamar gibi
Kadınlar görürsün
Kadınlar
Uç aşağı - beş yukarı giden

Yaşam derdine düşersin
Bir parça ekmek
Sıcak bir çorba
Aşk, aşk
— Çok uzak —
Tokluk ne güzel şeymiş
Dersin

Demir ÖZGEN

Ressam

SAİM NİYAZI RESNELİOĞLU'na 3 SORU

— Sizi resme iten nedenler ?

— Doğa'yı çok severim. İlk okul çağındanberi resme tutkunum. Resim öğrenimine de kendi isteğimle başladım. Bir çok yüksek öğrenim genci gibi, hiçbir olayın ya da zorunluğun etkisiyle değil. Madde'ye değer vermem. Bu alandaki öğrenime Almanya'da, Münih şehrinde başladım. (1935) İsteşeydim daha çekici, daha gözde olanaklar sağlayabilecek uğraşlardan birini seçebilirdim.

— Serginizde iki tür çalışma yöntemi beliriyor : Soyut ve Figüratif. Bu tutumunuzun sakincaıları yok mu ?

— Bu sergimde, soyut ve figüratif çalışmaların birlikte "teşhir" edilmesinde hiçbir sakinca görmedim. Figüratif resimlerim de günümüzün yeni anlayışıyla yapılmıştır. Şimdiye değin, sanatçı arkadaşlarımız, sergilerinde çeşitli çalışmalarını bir arada sunsa-

lardı, halk'a resmi daha kısa zamanda sevdirmiş ve yeni akımlara daha kestirmeden alıştırmış olurduk.

— Yeni tasarılarınız ?

— Kendi tekniğim içinde soyut ve figüratif çalışmalarımı daha ötelere götürmeye çalışarak, seyircinin karşısına daha verimli çıkabilmek tek dileğim..

Franz Kafka'dan

FELICE'ye MEKTUPLAR

(Çeviren : Adalet CIMCOZ)

8. XI. 1912

Sevgili Bayan Felice !

Sondan bir önceki mektubunuz (yazdığınız gibi "son mektuplarınız" değil) şaşırttı beni; olabilir, ama bilmiyordum bu kadar ciddi olduğunu, son mektubunuza inanmam gerekir elbet. Gerçekten böylesine güvensiz biri miyim? Gizlemeğe çabaladığım sabırsızlığım, geç miyecek olan hoşnutsuzluğum her sözcükte belirli demek? Mektuplarımdan mı öğreneğim neler söylemek istediğimi? Ne türlü mutsuz yanım yörem ve ben bütün gücümle bunun içine çekmeğe çabalıyorum sizi !

Nasıl yaşadığımı tam olarak getirebiliyor musunuz gözünüzün önüne, bilmiyorum; alınganlığımı anhyabiliyor musunuz, o sınırlı ve tetikte, bir kez aldanıp deliğimden çıktığımda, beni bir taş gibi bırakıverecek olan alınganlığımı ? Mektubunuzu yirmi kez okudum belki; alırmaz bir kaç kez, yazı makinesinin önünde de bir kaç kez; birileri vardı yanımda masada, yeni almışım gibi gene okudum, sokakta okudum, şimdi de evde gene okudum. Ne diyeceğimi bilemiyorum, çaresizim. Yanımda olsaydınız, susardım, ama uzakta yazı birbirimizden, yazmak zorundayım, üzüntüden ölürüm yoksa. "Bir elin sıcaklığına" sizden çok benim ihtiyacım var belki, ama bana, rahatlatıcı sıcaklıktan çok, güç veren bir sıcaklık gerekiyor. Dünkü yorgunluğum öylesine azdı ki, öleceğim sandım, kendimle pazarlığa giriştim, sonunda, geceyi yazmadan gecirmeğe inandırdım kendimi. İki saat sokaklarda dolaştım dün gece, ellerim soğuktan kaskatı olmuştu eve döndüğümde. Sonra hemen hiç uyanmadan, tam altı saat uyudum, kesinlikle anımsıyamadığım, ama sizinle ilgili bir düşünce gördüm, mutsuz bir olaydı besbelli. İlk görüyorum sizi düşümde ve ilk kez de anımsıyorum bu düşünceyi. "Hemen hiç uyanmadan" dememin nedeni şu: bir kez uyanmışım, bu

Franz Kafka

HARLEM

Şu zenci ocağında
Yaşamla sarmaşmak
İnanılır şey değil
Bu sersefil yere varıncaya dek
Kibar kelâmlar edilen gurbetlerde
Yıllarca peşinde koştuğunu
Şipnişi yakalamak.

Langston HUGHES

Türkçesi : Nur TÜRETKEN

★

TUTSAK GÖZLER

Gözlerimizi çaldılar
Karanlık tutsakladı bizi
Haydi arkadaşlar
Gözlerimizi arıyalım,
Gerekirse savaşalım
Yeterki,
Aydınlığa kavuşalım.

Mesut TOYGUŞ

düşle. Sabah her zamankinden erken uyandırıldım, bizim Matmazel yüksek sesle birşeyler söyleyerek koşuyordu evin içinde, yarım uykudaydım daha, bir annenin sevinçli bağırmasına benzettim sesini, meğer kızkardeşimin gece yarısından hemen sonra bir kızı gelmiş dünyaya! Biraz daha kaldım yatakta - gerektiğinde bile uyandırmazlar beni, ama kapıların ardındaki gürültüler hesaba katılmaz - Madmazelin bu doğumdan duyduğu sevinci anlamadım, öyle ya ağabey ve dayı olan ben sevinç değil kiskançlık duyuyordum, kızkardeşimi kışkırtıyordum, daha doğrusu eniştemi; benim çocuğum hiç bir zaman olmayacak, bunu biliyorum, hem de... (büyük bir mutsuzluğun sözünü boş yere etmiyeyim şimdi.)

Keyifli havam bu yüzden, uyuduğum geceler de sevinçli kılar beni, ama yazık oldu, alıkça bir güvensizlikle koca geceyi boşuna geçirdim. - Sevgili Bayan !

Sizin Franz K.

★

9. XI. 12

(Mektup taslağı)

Sevgili Bayan !

Bir daha bana yazmamalısnız, ben de yazmıyacağım size artık. Mektuplarımla sizi üzme zorunda kalıyorum, nasilsen olsa bana yardım edilemez. Bunu anlamak için de sabaha değin saat çalmasını saymak gerekmiyordu elbet. Size yazdığım ilk mektubumdan önce apaçık biliyordum, gene de size takılmayı denedimse, lağnet yağsın üstüme, bugüne dek lağnetlenmedimse... Geri isterseniz mektuplarınızı gönderirim hemen, ama bende kalırsa sevinirim. Gene de göndererseniz, boş bir kart atın, anlarım. Benimkiler kalırsa sizde, bunu, dilimin döndüğünce ve özellikle diliyorum sizden. - Benim gibi bir hortlağı unutun, hemen; sevinçli ve dingin yaşayın gene, eskisi gibi. -

SOYUTA YÖNELEN SANAT

Peker SELÇUK

Oscar Wilde "Gerçekte olanları söylemek güç bir şey değil, güç ve güzel olan gerçekte olmayanları söylemektir" der. Öykülerinde bu yüzden her zaman bir masal havası eser. İnsan psikolojisindeki bunalım insanlığın tarihiyle başlar. Fakat zamanımıza doğru gelişen dünyamıza paralel olarak bu duygu da yaygın halde gelişir. İnsanlar yaradılış olarak bir an, içinde buldukları ortamdaki kurtulmak isterler. Canı sıkılan, bunalan insan çoğunlukla, eski deyişle "efkâr dağıtmak" için müzik dinler. "Müzik ruhun gıdasıdır" denir. Sanatların içinde müzik en soyut olanıdır. Doğadan hiçbir şey almaz ve gerçekte ilintisi yoktur. (Doğal olmak çabasında olanlar da vardır.) İnsanlar bunaldıkça kendilerini soyut ortamlara iterler. Bazıları mutlu olabileceklerine inandıkları bir dünya kurarlar hayallerinde. Bu insanlar hayal dünyalarına o kadar yerleşirler ki, yeryüzüyle, sosyal çevreyle ilgileri kalmaz. Bu defa karşımıza çok değişik tipler çıkar. Değişik tiplerle beraber değişik değer hükümleri ve soyut yargılamalar doğar.

Bu gün hemen her sanatta bir soyuta yönelme vardır. Soyut sanatın sınırları daha geniştir. Sanatçıları da daha bağımsız yargılara varırlar. Çünkü onlar kendi hayal dünyalarını anlatırlar eserlerinde.

Soyut resim yapılmaya başlandığında her türlü benzerlikler resimden kaldırılmaya başlandı. Doğal olmayan bir resimdir soyut resim. Renk ve çizgi oyunları ortaya çıkar. Soyut heykel de doğal olan şekilleri bırakmıştır. Müzik bütün sanatların en soyutudur.

Şiirde soyuta yönelme Fransız şairi François Villon aracılığıyla XV. yüzyıla kadar iner. Asılmışlar Baladı'ndan sonra soyut şiir uzun zaman ortalarında görünmedi. Ondokuzuncu yüzyılın ikinci yarısında gene Fransa'da ortaya çıktı. Saint-John Perse, daha sonra da E. E. Cummings bu konudaki imza sahipleridir.

Yurdumuzda soyut şiiri İlhan Berk'le tanımağa başlarız. İlk kitabı "Galile Denizi" dir. İlhan Berk'in şiiri O. Veli'ninkinden çok farklıdır. Galile Denizi bir yaradılış öyküsüdür. Saint Antoine'nin Güvercinleri şiirinde :

**Bir gün Eleni'nin elleri geliyor
Bir sokaktan ilk defa deniz görünüyor**

"Eleni'yi tanımadımdan önce dünyayı bilmiyordum" demek istiyor şair.

İlhan Berk'ten sonra gelen öteki ozanlar da onun gibi önceden kullanılmış, artık iş görme gücünü yitirmiş kalıpları bıraktılar. Onların her şiirinde yeni bir kalıp vardır. Şiirlerdeki dış şekiller ve sesler şiirin özünü ilgili olarak değişir.

Bir çoklarımızın anlamayıp dudak büktüğü herkesin kendine göre bir şeyler söylediği soyut şiirden bir iki örnek vererek açıklayalım :

Edip Cansever, "Umutsuzlar Parkı" şiirinden :

Yengemin başı ağrıyor, tek sebebi büyüme
Masalar, tabaklar, hanı şu kirazlar koyduğumuz
Kalmadı adım atacak yer bu yüzden
Oğuz söylemeli, bir daha çiçek getirmesin
Lale de saçlarını kestirmeli
Sonra gereksiz eşyalar var, bir gün oturup konuşalım
Örneğin şu hasır koltuk neye yarıyor
Bana kalırsa babamın mineli saati
Tek başına bütün odayı dolduruyor
Hele annemin güneş gözlükleri
Yarıdan tezi yok; çakımı, kol saatimi, eldivenlerimi
Aaaa! kitaplarımı
Bitmedi, daha bitmedi şaşkınlığımız

Açı Oyunları

Açı'dır hayatı yöneten. Açı'dır götüren günleri, veren acıları. Sevinçli günler nerden gelir? Bir açının bıraktığı aralıktan dalar girer içeri. Hayat güzeldir, çirkindir; mutludur kişi, mutsuzdur. Günler aydınlanır, sokaklar ışık dolar. Dolar da birden akşam olmadan karar verir.

Ölümlü dünyada ölümsüzlük açılarla yürür. Bir orantıdır ruh aydınlığı. İşte ölüm kapıda gerçek. Yanıbaşımızda öyle. Doğru ama, ya günün ışıkları çiçekler, kelebekler. Kayboluyor kelebekler bir anda. Çiçekler birkaç gün sürebiliyor. Sonra yenisi, başkası. Hep aynı çiçekler, kelebekler gibi geliyor kişiye. Ölüm olsa bile hayat güzel, sevebilir. Yaşarken yaşamak önemli: İşte bir aç. Sonra gelir öteki. Der ki: Ölümlü dünyaya bu ne sevgi! Yazık, aldanmak neye.. Hiçbiri senin değil, olamaz. Kararır çevre birden. Gözler güzeli tanımaz olur. Açı daralır daralır; sıfıra yaklaşır artık. Nereden gelir bilinmez, bir çekiş uzanır kollardan birine. Çektikçe çeker açığı, açtıkça açar. Güneş gelmeğe başlar yine; kuşlar ötmeğe başlar.

Kimine baharın yolları dar gelir. Sevinçlidir kışın sokaklarda kimi. Yağmurun sesinde hüznün de var, bereket te. Batırırken gemileri fırtına, sevinir değirmenci. Vapur ve tren çığlıklarında mutlulukla gözyaşı yan yana. Eskimiş ellerile camanı kucaklamak ister yaşlı kadın, genç kız ağlarken.

Geniş aç, dar aç. Bir kapı gibi durur. Bir pençe gibi kavrar. Değişir yönden yöne. Dost olur, düşmanlaşır. Yine güler, yine sever. Gönüller dolar, boşalır. Sevilenler çekilir, sevenler küser. Günler geçer, akşamın kızaran güllerinde sevinç keder el ele. Ve hep böyle sürüp gider açılar kaybolana dek..

Rauf AYBEY

Edip Cansever'in yengesinin başı ağrıyor. Şöyle sıralıyor sebeplerini: Yengesi çevresiyle çok ilgileniyor. Orada burada atılı tabakları gördükçe canı sıkılıyor. Sonra da bazı soyutlamalar yapıyor. Oğuz artık çiçek getirmesin; Lâle saçlarını kestirmeli.. Bu şiirde çiçek duyguyu, saçlar da güzelliği anlatmak için kullanılmıştır. Böyle olunca Cansever'in yengesi eşyalar, duygular, güzellikler gibi çok farklı şeylerle ilgileniyor. Başının ağrması ondan.

Babasının mineli saatinin tek başına bütün bir odayı doldurabileceğini düşünüyor Cansever. Ona göre en küçük bir şey kocaman bir odayı doldurabilir, ilgiyle;

Cemal Süreyya'nın "Kanto" şiirinden :

**Ben nerde bir çift göz gördümse
Tuttum onu gülece sana tamamladım
(Üvercinka)**

Siz nerde bir çift göz görseniz onları bir başkasına tamamlayabilir misiniz ? Cemal Süreyya yapıyor.

Ülkü Tamer

"İstanbul" şiirinden

Şimdi yalnız balıklar boğulmuyor İstanbul'da
Şimdi çocuklar sıra olmuş giderler denize
Ağır ağır boğulurlar, çünkü dalgalar İstanbul'a yakındır.
Görünür kayboldukları kulelerden, ağlanır anıldıkça
Yüreklerden gemiler, kamyonlar, insanlar geçer
Çiçek yüklü ölümler taşınır İstanbul'a
(Soğuk otların altında)

Ülkü Tamer İstanbul'u anlatıyor. İstanbul'u ve hayalinde büyüttüğü İstanbul'u. "Güç ve güzel olan gerçekte olanları değil, olmayanları söylemektedir."

1 — XII. Kurultay'ı yaklaşan Türk Dil Kurumu'nun şimdiye değin çalışmalarını yeterli, başarılı buluyor musunuz ? Atatürk, "miras" mı Türk Dil ve Tarih Kurumu'na bağışladığına göre, bu "miras" gereğince değerlendiriliyor mu sizce ? Değilse, noksanları nelerdir ?

2 — Dilimizin özleşmesi bakımından, Türk Dil Kurumu'nun çalışmaları ötesinde hangi çabalar umulabilir ?

Dil Kurumunun, bugün bütün sorunları çözmüş, bütün güçlükleri yenmiş olduğunu söyleyemeyiz. Ama bu, onun iyi çalışmadığı anlamına gelmez. Yapılacak o kadar çok, o kadar önemli işler vardır ki bunlar 37 yıl içinde bitirilemezdi. Dil Kurumu çalışmalarının yeterli ve başarılı olup olmadığına karar verebilmek için önce bu çalışmaları gözden geçirmek, sonra 37 yıl içinde ve bildiğimiz koşullar altında bundan daha iyisinin yapılabilip yapılamayacağını düşünmek gerekir.

Dil Kurumu kurulduğu zaman yazı dilimiz ancak %35 - 40 Türkçe idi. Bugün bu oran ortalama %70 - 75'e yükselmiştir. Dil Kurumu, baştan beri toplumda ana dilini sevmeye, sayma bilincinin uyanmasına çalışmış ve bunda başarı kazanmıştır. Artık bir yazı Arapça, Farsça sözcüklerle ne kadar yüklü olursa o kadar değer kazanır kanısı yıkılmıştır. Şimdi, anlatımlar ne kadar Türkçe ise o kadar değerlendirilmiş sayılmaktadır. Dil Devrimi bir anlayış ve tutum devrimidir. Bu anlayış ve tutum da Türkçeden yana gerçekleşmiştir. Bence Dil Kurumunun en büyük başarısı budur.

Dil Kurumu dilimizin sadece özleşmesini değil, ulusal gücü içerisinde gelişmesini de sağlamayı amaç edinmiştir. Bu yönde ne yapmıştır? Bunun cevabını da Dil Kurumunun yayınları vermektedir. Kurumun 37 yıl içinde yayınladığı kitapların sayısı 300'ü bulmuştur. Bunlar arasında Divanü Lûgat-it-Türk gibi, Kutadgu Bilig gibi, Eski Türk Yazıtları gibi, Atabet-ül-Hakayık gibi dil anıtları vardır. Yakut Dili Sözlüğü, Eti Dili Sözlüğü, Çuvaş Sözlüğü, Uygur Sözlüğü gibi kaynak yapıtları vardır. Eski metinlerimizin taranmasıyla meydana gelen cilt cilt tarama sözlükleri, halk ağzının derlenmesiyle meydana gelen cilt cilt derleme sözlükleri vardır. Türkçe Sözlük, Fransızcadan Türkçeye Sözlük, Yakın Anlamlı Kelimeler Sözlüğü, Mecazlar Sözlüğü, Resmî Yazışmalar Sözlüğü, Haber Dili Sözlüğü vardır. Çeşitli bilim dallarının cilt cilt terim sözcükleri vardır. Gramerimizle ilgili cilt cilt kitaplar vardır. Lehçe ve ağız incelemeleri vardır. Atasözleri ve deyimler üzerine incelemeler, derlemeler vardır. Çeşitli dil konuları üzerinde araştırmalar vardır. Türk diline emek verenleri tanıtan yapıtlar vardır...

Bütün bunlar dilimizi geliştirme yolunda ortaya konulmuş araçlar, gereçlerdir. Bundan 37 yıl önceki Osmanlıca ile belirtilemeyen birçok ince kavramlar bugünkü Türkçe ile pek güzel belirtilebilmektedir.

Bilim terimleri alanında dilimiz yedi sekiz bin Türkçe terim kazanmıştır. 37 yıl önce bunların hepsi Arapça, Farsça idi.

Görülüyor ki Dil Kurumu, 37 yıl içinde çok çalışmış, mirası iyi kullanmış, çok kitap yayınlamış, topluma çok etkili olmuştur.

Bundan ileri bir çalışma yapılabilir miydi? Buna cevap vermek güçtür. Dil Kurumu yöneticileri, baştan beri, çok ilerici, devrimci, ülkücü kişilerdir. Yalnız ülkücülük, devrimcilik de yetmez. Konu, bilimsel çalışmayı gerektirir. Kurum yöneticileri bilim adamıdır ve da. Çalışmaları hiçbir engelle uğramamış, her zaman desteklenmiş değildir. 1950 - 1960 arasında büyük engellerle karşılaşmışlardır. Bugün bile davayı baltalamaya çalışan kişiler ve kuruluşlar vardır. Bunlar sürekli yayın yapmakta ve küçümsenmeyecek destekler bulmaktadırlar. Dil Kurumu bir yandan da bunlarla uğraşmakta, tartışmakta, Dil ülkesünü saldırılara karşı korumaktadır.

Şunu da belirtmek gerekir; Dilin istenilen düzeye yükselmesinin tek yapıcısı Dil Kurumu değildir. Kurumun zorlayıcı bir gücü de yoktur. O ancak uyarır, i-nandırır, yol gösterir, gereç verir, önerilerde bulunur. Bunları büyük yığın uygulayacaktır. Yani her şeyin olup bitmesini Dil Kurumundan beklemek haksızlıktır. Nitekim Batıdan gelen sözcüklerden dilimizde karşılığı bulunmalarının kullanılmasını Dil Kurumu her fırsatta söylemekte, gereken uyarıyı yapmaktadır. Ama sözünü dinlemediği kişiler ve çevreler az değildir.

Son söz olarak şunu söylemek isterim: Atatürk devrimleri içinde şimdiye dek hiç zedelenmesizin yürütülen ve güden güne başarısı artan devrim, dil devrimidir, derssek sanırım ki, yanılmamış oluruz. Onun için bu devrimin temsilcisi olan Dil Kurumu, görevini başarı ile yürütmüştür kamsındayım.

Dil Kurumu Genel Yazmanı
Ömer Asım AKSOY

★

Güney Dergisinin soruşturmasına
Karşılıktır :

1 — Türk Dil Kurumu'nun çalışmalarını elbette başarılı buluyorum, Bilindiği gibi, Türk Dil Kurumu'nun amacı, "Dilimizin özleşmesini ve bütün bilim, teknik ve sanat kavramlarını karşılayacak yolda gelişmesini devrimci bir anlayışla ve bilim yöntemlerine uygun olarak sağlamağa çalışmak"tır. Kurum'un bütün çalışmaları bu amacı gerçekleştirilmeye yönelmiştir. Atatürk, bıraktığı paranın bu amaç için kullanılmasını istemiştir. Bu para, Kurumca en iyi bir biçimde değerlendirilmektedir.

2 — Dilimizin özleşmesi için Türk Dil Kurumu dışında da çaba harcayanlar vardır; söz gelimi, yazarlarımız, özellikle genç kuşaklar böyle bir çaba içindedir. Ama, eğitim örgütlerinin çabası dilimizin özleşmesine önemli bir katkı olacaktır.

Türk Dil Kurumu
Yayın ve Tanıtma Kolu Başkanı
Salâh BİRSEL

1. Türk Dil Kurumu A. Ş. nin bu güne değin çalışmaları yeterli ve başarılı olmaktan çok uzaktır. Bir dil kurumundan daha çok, belirli bazı kişilerin çiftliği hâline getirilmiştir. Çiftliğin ehliyetsiz ve basiretsiz yöneticileri, Atatürk'ün mirasına lâyık olamamışlar, yıllar yılı har vurup harman savurmuşlardır. Halka dönük olan kurum, bir dilin mimarları demek olan bir çok edebiyatçıya dahi kapılarını kapatmış, yararlı ve yapıcı olmaktan çıkmıştır. Dost kayırma, kurumun değişmez özelliklerinden biri hâline gelmiştir. Bu bakımdan kurumun edebiyat ödülleri birini kazanmak da artık bir hüner bir büyük başarı değil, bir eş - dost gayretkeşliği'dir. Armağanlar, yakın dostlar arasında sırayla bölüşülür bir hâle getirilmiştir. Eser ikinci plâna atılmış, dil, mutlu azınlık dili olmaktan öteye gidememiştir.

2. Bir edebiyat ve dil akademisi kurulmalı, Türk Dil kurumunun kapısına da üzerinde "Burada Türk Dil'inin 1 numaralı düşmanı Türk Dil Kurumu A. Ş. yatıyor" yazılı bir mezartaşı konmalıdır. Basiretsiz ve samimiyetsiz yöneticilerinin de bir edebi mahkemede yargılanarak çeşitli cezalara çarptırılmaları yerinde olur sanıyorum.

Ümit Yaşar OGUZCAN

★

I — Büyük önder Atatürk'ün önerileriyle kurulan, Türk Dil Kurumu, bir şeyler yapmak istiyor elbet. İçinde, saygı duyduğumuz değerli kişilerin bulunduğu bu Kurum'un yaptığı işler hiç bir zaman yeterli değildir bence. Zaten, kişilerin olsun, kurumların olsun çalışmaları yeterli bulunmamalı, hedef ileriye olmalı daima. İyinin daha iyisini aramalı, verilerimiz bu yönde olmalı. Türk Dil Kurumunun, Dil bayramının 36 ncı yıldönümündeki tutumundan dolayı Kurum seçicilerini alkışlayamayacağım. Çünkü, şiir dalında ödül verecek bir tek betik bulamadılar. Bu, şiirimiz için çok acı bir olaydır. Demek ki Türk şiirinin geleceği hakkında iyimser değiller. Ben şahsen o kanaatte değilim. Seçiciler arasında bulunsaydım şayet, şiir betikleri içinde ödül verilecek neler yoktu neler. Bir Nevzat Üstün (şayet iştirak etmişlerse) nasıl görülmez, nasıl unutulur hâlâ şaşarım. Bundan, Türk Dil Kurumunun karşısında olduğum anlaşılmasın. Kurumun hoş giden tutumları da yok değil. "Radyo ve Televizyon Dil Ödülü" ismi altında bir ödül vermeleri, Radyo ve Televizyon, metin yazarlarının biraz olsun harekete geçmeleri için bir başlangıç sayılabilir kanaatindeyim. Bu hareketlerini ise, takdirle karşıladım kurum yöneticilerinin.

Atatürk'ün "Mirası" ve değerlendirilmesi konusunda, müsaade ederseniz söz etmeyeceğim.

2 — Dilimizin özleşmesi konusu, oldukça ciddi ve çetin bir konu. Üzerinde titizlikle durulmalı ve takip edilmelidir. Ben her fırsatta belirtmişimdir; Bu gün dilimiz, ne yazık ki kaç bölümlere ayrılmıştır ve ayrılmaktadır.. Örneğin; bir yeniciler vardır, birinci - ikinci diye. Böyle adlandırılır.

Desen : Sadan BEZEYİŞ

Harman Zamanı

Yalnızlıkla başbaşa

Bu akşam Anadolunun her köşesindeyim.

Önce davalarını sürüyorum ağıla

Sonra samanlara çörekleniyorum

Aç - tok bir parça ekmek için.

Ocakta tezek kokuları genzimi yakıyor

Sigara dumanı gibi içime özlemle çekiyorum.

Lamba ışıklarında kerpiç evimde

Omuz omuza dostlarımla beraber

Aynı tabağa kaşık salıyorum.

Yalnızlıkla başbaşa

Bu akşam Anadolunun her köşesinde

Atalarımı anıyorum.

Sabah serinliğini

Ne vapur, ne de fabrika dumanları dolduruyor.

Yemyeşil bir kırdan sabanım elimde

Toprağa hayat veriyorum.

Öyle bir özlem ki onu tatmak

Öyle bir özlem ki ciğerlerinde hissetmek

Bir kadın gibi kalbine naksetmek

Şu Anadolu topraklarını.

Benim elim nasırlı, gözlerim kırmızı.

Bir karış toprak için Anadolu

Gecesini gündüzüne katıp

İnek sağıyor, ekin biçiyor

Şehirliyi geçindiriyor.

Şevki OMAĞ

ır. Bu yenicilerin kullandıkları, sözcüklerin karşıtlarını anlayabilmek için devamlı sözlükler bulundurmamız yanımızda. Yeni sözcüklerle birlikte, eski ve halkın anladığı manalarıyla broşürler yayınlanmalı Kurumca. Ücretsiz dağıtılmalı memleketimizin en hücre yerlerine dek. Halk okumalı, halk öğrenmeli eskiyi, yeniyi..

Bir sanat dergisinde "yapıt, betik" bir radyo programında "koşul, erteleme" sözcüklerini okuyunca, duyunca, şaşırıp kal-

mamalı, anlamalı bunların manalarını halkımız. Bu görev, halka ulaşabilen büyük gazetelerimiz, dergilerimiz hatta radyolarımız tarafından da yerine getirilebilir. Fakat, gazete ve dergilerimizdeki Reklam hırsı, radyo program yazarı ve yöneticilerinin bu durumu kâfi görüşleri veya tam olarak ele almayışları oldukça, iş yine Türk Dil Kurumuna kalıyor demektir.

İsa KAYACAN

Muzaffer ARABUL

Küçük kız yatağın içine oturmuş, tedirgin yüzü, uykulu gözleriyle onları dinlemeye kolumuştu.

Kuşkulu ve çatlak bir sesle :
— Hoş geldin abla, Dedi.

Samime arsızlığı yüzünden, annesine ayak bağı olduğu için bu kızı hiç sevmiyordu ama, üzgün bakışları içine dokunmuştu şimdi. İri yeşil gözlerinde yılanlık okunmuyordu sabahleyin.

Kendisi de, yumuşak bir tutumla başını salladı ona.

Bu kez Nâlan boynunu biraz daha bükerek :

— Enişteme bir şey mi oldu abla? Diye sordu.

— Enişteni götürdüler kızım.

— Ne yapmış abla ?

Mihriye Samime'den önce atıldı :

— Kim bilir ne haltlar karıştırmıştır, Diye kızın üstüne doğru yürüdü. "Kimseye bir şey söyleme, gebertirim seni vallahi, anladın mı?"

Nâlan annesi gibi dudaklarını bir birine yapıştırmış, ona ters ters bakmakla yetiniyordu.

Samime birdenbire ağlamaya başladı.

— Ne oluyorsun kız ?

— Bıraksalar da, hiç bir işe almazlar onu artık.

Mihriye büyük bir kırgınlık içinde :

— İnşallah kurşuna dizerler pezevenği, Dedi.

Samime korkuyla dikilerek, yaşlı gözleri şaşkın ve iri iri :

— Öyle şeyler yaparlar mı, sahi anne? Diye sordu.

Mihriye olduğu yere çöküp yayıldı :

— Ne bilim kız, Dedi, Ne bilim? Siyasi şeyler bunlar.

Nâlan bacaklarını oynatıyor, iki yana kıvranıp duruyordu. Sonunda dayanamadı, Gitti. Köşedeki dolaba siper alarak sıraları yer yer atmış, beyaz oturağa oturdu.

Mihriye :

— Biziz de mimlemişlerdir artık, Diye başını iki yana sallamaya başlamıştı.

Samime korkusuzca :

— Bize ne canım onun düşüncelerinden, Dedi, "Hep hayvan karı derdi bana bu yüzden."

— Değneğe sıçtı, Yöreye saçtı."

Samime o adamı artık hiç bir zaman koruyamazdı.

Kendilerine bakmak için, ne durumlara geldiğini aklının kenarından bile geçirmeye çekiniyordu.

Mademki defterdar olmayı aklına koymuştu. Niye herkes gibi düşünmüyordu.

Geberse bile umrunda değildi, Onun ne düşündüğünü iyice bilmiyordu zaten.

Dünyayı düzeltereklermiş, Herkes bir olacaktı ?

Hiii.. Neler öğretiyormuş, domuz adam el altından kendisine. Gizli gizli demekki?

Düşüncelerinden kurtulmak için ayağa fırladı. Yumruklarını sıkarak karnına vurmak istedi? Ama yapamadı. Göğüslerini dövmeye başladı.

— Ben bu karınla çalışmam da, Gidim, kendimi denize atım. Ölüm bari.

Nâlan oturağın üzerinden :
— Ablacığım, Diye titrek bir çığlık attı.

Mihriye koştu, Fenalık getiren Samiyeyi yatağa doğru zorla sürükledi.

— Allah kurşunlara gel. Namussuz herif, Delirtip öldürecek evladımı.

Samime yatağın üzerine yığılmıştı. Gözleri hareketsizdi.

Mihriye testiden aldığı bir bardak suyu, avuç avuç, onun alınına, saçlarına, ensesine, göğüsüne dökerek, başını dizine yatırdı. Bileklerini uğuşturmayaya koyuldu.

— Bugüne kadar saçımı nasıl süpürge ettimse, gene ederim Samimem. Üzülme sen, Hadi güzelim, Hadi evladım. Önce bir gidip konuşalım, bakalım onlarla."

Samime kendine gelir gibi olunca, Bu hiç hoşlanmadığı durumlardan birdenbire toparlamp dikildi :

— Çay içelim anne, Dedi. Çay içmezsem serhoş gibi oluyorum.

Mihriye rahat bir soluk alarak :

— Peki kızım, Diye arkasına doğru döndü. Gırtlığında bir kazanma oldu. Gözleri iri iri bağırdı: Kapat kız onu.

— Kapattık ya işte be, kör müsün ?

— İyi kapat boyu devrilesi. Sızıyor.

— Kalk da kendin kapat, Mihriye ıhtıtlarla kalktı :

Desen : Metin ELOĞLU

G E L

Bir şafak vakti gel
Kaldırım taşlarında
Kırık dökük gölgeler silinirken
Günün ilk ışıklarıyla
Umutlar ölürken
Ve umutlar doğarken gel
Yalnızlığını yaşarken şehir
Güç duyulan nefeslerle
Sanki zamanın dişli çarklarından uzak
Renkler, sesler
Sevaplar, günahlar uyanmadan gel
Gelmeyeceğini bilsem de gel..

Rezan ŞENOCAK

— Arsız, kışkanç domuz, Nerden çıktın başıma ahir vaktimde.

— Babam olacak o andavallıya sor git de.

Samime olduğu yerde sinirli sinirli dikilerek :

— Kız, Diye gözlerini açtı. Nâlan annesine kaşı, gözü bir birine yakın kinli bir bakış fırlattıktan sonra :

— Bana pevkirmek için hep yer arıyor be abla, Dedi.

Ve ikisine de aldırmadan su kabını alıp, gitti. Kapıyı açtı. Tahta merdivenin yanındaki boşluğa doğru yüzünü yıkamaya başladı.

Mihriye kendi kendine homurdanır gibi :

— Tez zamanda boyun devrilir inşallah, Diye söylenip duruyordu, Tez zamanda.

Samimenin gözleri küçük kı-

zın üzerindeydi, Biraz büyü-yünce anasını döverdi bu çıyan gözlü piç kurusu. Elleri pençeliydi şimdiden.

Adı Nâlandı ama, Hiç bir yanını ince değildi, Orasının burasının iğriliği ninesine benzemişti ama, huyu hiç benzememişti. Onun güzeliydi yalnız. Kadının çok çekeceği vardı bu kızdan.

Kaşlarını çattı, Ve kesinlikle :

— Doğurmasaydı, Dedi içinden. Herkes kafasızlığının cezasını çekecek tabii.

Mihriye burnundan soluyarak gaz ocağını pompalamaya başlamıştı. Odayı gaz kokusu dolduruyordu.

Burnu o kadar duyarlı olduğu halde, öteki kokuyu alamamıştı. Anası da huysuzun biriydi, Kızı da. Tam bulmuşlardı birbirlerini.

SANAT ve SANATÇI

★

Erhan TİĞLİ

Sanat, insanı daha bir insan eden başlı başına bir evrendir. O evreni tanıyanlara, gece gündüz onunla yaşayanlara ne mutlu!.. Ama her zaman olduğu gibi bu gün de Türkiyemizde ihmal edilip değeri anlaşılmamakta hatta çoğu kez istismar edilmektedir bu güzellik anıtı.

Her gün geçim kaygusu ve hırsıyla basmakalıp aym işi yapan bir zanaat sahibine sorduğumuz zaman alacağımız yanıt "Sanatkârim" olacaktır. Oysa sanatçı ayırıcı, zanaatçı ayırıcıdır. Biri orijinalini yaratır diğeri taklit etmeye çalışmakla yetinir. Edebiyat dersinde lise öğrencilerine bunların arasındaki farkı sorduğumuz zaman önce şaşırırlar. Hiç düşünmemişlerdi böyle bir konuyu. Sonra çoğu "Sanatçı: Ressam, heykeltıraş v.b. gibi kimselere denir, zanaatçı ise ayakkabıcı, marangoz v.b. gibi kişilerdir." dediler. Oysa kazın ayağı hiç de öyle değil.. Bir ressam da zanaatçı olabilir, işi gücü onun bunun eserlerini taklit etmekse, resmi salt para kazanmak için yapıyorsa... Öte yandan bir ayakkabıcı da sanatçı olabilir, yepyeni, orijinal ayakkabı modelleri meydana getiriyor, çalışmalarını titizlikle bitirebiliyorsa...

Demek ki asıl sorun yaratıcılıkta, o Tanrısal güçte...

Sanatçının batı dillerinde karşılığı artisttir. Oysa bizde artist denince çoğu sanatçı kişiliğinden yoksun film artistleri akla gelir. Hep aynı, kalıplaşmış rolleri oynar bunlar, görevleri rejisörün dediğini papağan gibi tekrarlamak, yaptığını maymun gibi, taklit etmektir. Ama adları filmin en üstüne yazılır, diğer, senarist, kameraman v.b. gibi elemanlar az bir parayla yetinirken, binleri ceplerine yerleştirerek turnayı gözünden vururlar. Ondan sonra gelsin arabalar, apartmanlar, kasılma, poz kesme.. Zamanla halktan kopan, ne oldum delisi olan, skandal, reklam peşinde koşan bu bukalemunlardır işte memleketimizde gerçek sanatı köstekleyen, artist kavramını ayağa düşüren.

Ses sanatçısı olarak geçinenler de istismarcıdır özellikle. Söyledikleri şarkının tutulmasını sağlayan önce onun güftesini yazan kişidir. Ama onun "Esamisi" bile okunmaz. Bırakın telif hakkı meselesini, adını anmaya da üşenirler. Üstelik izin almağa bile lüzum görmezler. "Hancı, Kışlada Bahar" şiirlerini besteleyenler ne kadar; sahnede, plâkta okuyanlar ne kadar kazandı ve şairine ne verdiler? Bilmem ama "Agora Meyhanesi" şiirini besteleyen, sahnede, plakta okuyan kişiler yazarının

sırtından bir sürü para kazandılar da şairi Onur Şenli izinsiz alınan bu şiirinden bir fayda göremedi, şiirin kendisine ait olmadığını bile ileri sürdüler!..

Geçenlerde gazetelerde okuduğuma göre besteciler bir karar almışlar. Her okunmuşunda telif hakkı almadan bestelerinin okunmasına izin vermiyeceklermiş. Ya kendilerinin yaptıklarına ne demeli?. Besteyi ortaya çıkarırken, bunun güftesi de filana aittir diye ilan ettiklerini, hele şairi tanımış bir imza değilse, hiç işitmedik. Aksine güfteyi de kendilerine mal ederler, içine bir kaç satır eklemekle, ya da bir kaç yerini değiştirmekle eser tümüyle kendilerinin olmuş sayılır. İşte "Özleyiş" davası...

Besteci güfteciye istismar eder, besteciye şarkıcı... Bu sanat vurgunu böylece sürer gider. Tabii bu arada gazinocular, plakçılar da sebeplenirler...

Gerçek sanatçılar aç gezer, horlanır, küçümsenir. Şairse bir şiir kitabı bastıramaz. Bastırsa bile alan olmaz. Reklam gerekir. Piyasayı şişirilmiş şöhretler kaplamıştır çünkü. Kitapçı vitrinlerinden eksik olmaz bunların çıkardıkları his sömürgeci eserler... Yer, yaşama hakkı yoktur bu ayrık otlarından, gerçek sanat ürünlerine. Onlar, Orhan Veli gibi sanat dergisi çıkarmak uğruna tek paltolarını satıp soğukta tir tir titrerler. Sait Faik gibi pasaportlarına "Mesleksiz" yazılır. Sırtlarından bir sürü parazit, kitapçılar, sinemacılar, besteciler, şarkıcılar... geçinir, adam olurlar. Üne kavuşurlar. Tröstler kurarlar, ahkâm yürütürler, sinema, gazino afişlerine önce benim adım yazılacak, sahneye en son ben çıkacağım, sen çıkacaksın diye tartışır, kara listeler düzenlerler, filanla oynamam falanla çalışmam diye kapris yapar, küçük dağları ben yarattım dercesine kasırlar. Tüccarlıkta dikiş tutturamazlarsa sinemada dikiş tutturamazlarsa şarkıcı, dansöz v.b. oluverirler. Gece gündüz film çevirmekten, pavyon pavyon gezmekten ne doğru dürüst bir sanat eseri okurlar, ne de kültürlerini arttıracak bir çabada bulunurlar... Ama gene de el üstünde tutulurlar, rağbet görürler, alkışlanırlar...

Atatürk'ün dediği gibi "sanatsız kalan bir milletin hayat damarlarından biri kopmuş demektir." Bu gidişle sanat, erişilmesi hayal olan bir "O Belde" ye dönüşecek. Şu halde yol yakinken birleşelim, sanatımızı sorumsuz kişilerden kurtaralım... Çiçeklerle bezensin bahçemiz. Sisler dağılsın göğümüzden, bahar gelsin evrenimize, yeneden...

KAYBOLAN

Gömleği çıkınca kayboldu
Oysa yaşıyordu..
Yüzyüze
Elele
Gözgöze
Ulu bahçelerden geçtik
Ama şaşılacak şey,
Gömleği çıkınca
Kayboldu..

Mehmet Akif TUNCAV

Makbule NECDET

Ki...

Cop ve kalkanları var,
Vur, ha vur.
Bu sökmöz ki!

Sömürü, talan ve yağma,
Ye, ha ye.
Böyle gitmez ki!

Emanet bayrağı daigalanmada,
Gençliğe emanet.
Yere düşmez ki!

Yıldız kayar, yaprak düşer,
Özgürlük ve kutsal kan.
Şehit ölmez ki!

Destandır düşüncede,
Rüzgâr, rüzgâr
ATATÜRK düşmez ki!

Aydın, Gençlik ve Ordu,
Birlik
Bu yurt batmaz ki!

Hüseyin ULAŞ

Desen : Hasan KAVRUK

Geçen Ay İzlediğimiz Sergiler

Oğuz Sami SEZEN

Alman Lisesi'nin, Türk - Alman Kültür Merkezi'nde açtıkları başarılı sergileri üzerine, resim öğretmenleri Claus Bubner'in bir konuşması vardı: "Bir ağaç veya vazonun resmini yapın diyebilirim öğrenicilerime, bu çok kolaydır. Ama bizim amacımız onlara, birtakım şekillere bakarak resim çizmesini öğretmek değil, resmin bütün elemanlarını -noktalar, çizgiler, renkler, ışıklar v.b.- nasıl ve ne şekilde kullandığını göstermektir. Yani onlara resim yapmayı değil, resim dilini öğretiyoruz."

C. Bubner'in bu sözleri, çeşitli okulların yılsonu sergilerini izlerken kulaklarımızı çınlatıyor gibiydi. İçimize bir buklük çöküyordu hep, değer ölçüsüne vuruşta öylesine zayıf, öylesine kalitesiz ve gereksiz çizili - boyalı kartonları izledikçe...

Ama yine de, bu denli kötümserliğimiz bir yana; güzele, iyiye, umuda açılan pencerelerimiz de var. Örneğin, Maçka İlkokulu'nun ikinci ve yılsonu sergileri -birinci sınıfları Harbiye'de Yapı Endüstri Merkezi'nde, öteki sınıfları Tepebaşı'nda Amerikan Kültür Merkezi'nde- açıldı.

Bu yılki Maçka'nın ilk sergisine, Güney'in 18. sayısında geniş yer vermiştik. Ressam Hasan Kavrük'un hep bilinen başarılarından bir başkasıydı bu. Gönül isterdi, bu denli olanağı içinde Maçka İlkokulu, sergilerini, bırakalım yurt dışını, ama mutlaka Anadolu'da dolaştırabilseydi...

★

"TEB" Türk Edebiyatçılar Birliği, ilk kez bir sergi düzenledi, 2 - 14 haziran günleri Beyoğlu Şehir Galerisinde. Kırka yakın ünlü sanatçı, tablolarını

seve seve bağışlamışlardı Birliğe. Birlik de; yazar - şair üyeleri ve başkalarının armağan ettikleri kitaplarla sergiyi renklendirmişti.

Ama ne var ki, mevsim sonuna karşın duyuru gereğince sağlanamamış, hele Birliğin başkanı ve yönetim kurulundan bazıları hiç uğramadıkları gibi, kitaplarından da gönderme mişlerdi. Yine de, bu bir başlangıçtı ve tablo satışlarından çok, imzalı kitap satışları serginin olumlu yönünü kapsamaktaydı.

Türk Edebiyatçılar Birliği bu sergiyi, önümüzdeki sezonda, Ankara'da ve İzmir'de tekrarlamayı tasarlamaktadır.

★

Çok yönlü bir sanatçı olarak bilinen Burhan Arif Ongun, gençliğinin heyecanını hiç yitirmemiş. Aynı tarihler arasında, aynı galerinin giriş bölümünde mimari çalışmalarını, şiirlerini ve kitaplarını sergiledi.

★

"Milletlerarası Türk Kadın Sanatçılar Kulübü" nün sergileri 4 haziran'da Galeri 'de açıldı. Daha önce Ankara'da, Roma'da ve Viyana'da başarılı sergiler düzenleyen kulübün, bu, altıncı sergisiydi.

Sayın Mefkûre Şerbetçi'nin çabasıyla bu güzel galeride, herbiri yurdumuzda ve dış ülkelerde çeşitli ödüller kazanmış bulunan 15 ünlü sanatçının biraraya getirilişi, serginin özelliği idi.

Katılan bayan sanatçılarımızı sıralıyalım : M. Arel, T. Altınova, A. Berger, E. Eyüboğlu, L. Gamsız, A. İnal, K. Saleri, N. Ulutaş, S. Zafir, K. Aydemir, Z. Bölükbaşı, F. Koral, J. Ertugan ve R. Kunt.

Harbiye'deki MODERN GALERİ'de, özel İlke Anaokulu'nun 3 - 6 yaş arasındaki öğrencilerince yapılan resimlerden bir sergi düzenlendi geçenlerde. Okulun kurucu ve yöneticisi Bn. Samiye UMUL, örnek bir olumlu çabayla, yetiştirdiği miniklerin nice güzelim işler becerebileceğini de kanıtlamış oldu. Bizde gelenekleşmiş bir inanç vardır : Resim mesim gibi şeyler "ciddi" ye alınmamalı; giderek, çocuklarımızın bu alandaki tutkularını, eğilimlerini kısıtlamalı, körlötmeliyiz bile! Ve sonuç

Samiye Umul, sergisinde.

hemen hemen şuraya varır: Gerçek güzele sırtı dönük, sanatın yüceltici etkisinden yoksun; bakar görmez, işitir duymaz bir yığın mühendis, hekim, tacir...

İşte, sayın UMUL, bu geleceğin tam ayırıcısı bir çabayla, pırıl pırıl bir kuşağın emekleme döneminde bile geleceğini ıspıyor! Kendisiyle şöyle ayaküstü bir söyleşimizde - özette - şunları dedi :

"Çocuklarım'ın tümünde salt tadcı değil, yaratıcı bir "güzelik" duygusu belirlenmiş, somutlaşmıştır. Onlara, yaşam-

ları boyunca, kendilerine ve çevrelerine yararlı olabilmeleri için; iyilik, doğruluk, güzellik öğeleri aşılacak için uğraştım hep... Kutsal bir görevdir bu.. Ayrıca, ruhsal, gövdesel gelişimleri için de çok çaba harcarım. Günlük eğitim süremizin ancak 1 saatini kapsayan RESİM çalışmalarımızda, çocuklarım'ın neş'esini, yapıcı istemlerini ilgiyle izlemiştir. Bu yordam içinde, arkadaşlarını ve beni daha bir sevdiklerini, saydıklarını da... Öncelikle OYUN saydıkları resimleme, gitgide onlarda bir "kendine güven", haklı bir övünme, daha ötelere uzanma isteğini doğuruyor. Boyalar, fırçalar, kartonlar önem, değer kazanıyor minicik evrenlerinde..

Geçen yıl, Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulunda, ünlü ressamlarımızdan Hasan KAVRUK'un "Dünya Çocuk Sanatı Kongresi" dolayısıyla verdiği iki konferansı dinleyebilmek de "şans" oldu benim için. Değerli sanatçımız bu konuşmalarında; Amerika'daki Modern Sanat Müzesi'nin 1950 yılında, 3 - 6 yaşlarındaki çocukların aileleriyle birlikte katılabileceği kurslar düzenlediğini; burada - özellikle - çocukların yaratıcı gelişimi bakımından en olumlu yöntemler denendiğini, sonucun başarılı örneklerini belirtmişti. Belki de bilinçaltındaki amacım, ergem aydınlanıverdi birden.. Ve ÖZEL İLKE ANAOKULU'nun varlığı tohumlandı. Uygulama döneminden sonra da, gördüğünüzce ilk ürünleri almış oluyoruz. Gönül ister ki, tüm çocuklarımız, normal okul dönemlerinden önce, böylesine bir hazırlıktan geçebilseler! İşte bu inançla, öbür anaokulu öğretmeni, yöneticisi arkadaşlarımın da, söz konusu ettiğim yolu izlemelerini candan dileirim.."

KİTAPLAR DERGİLER

★

Etem OLGUNIL

MEZARDA HAYAT / S. Mirivills / Çeviren: Nevzat HATKO / Gün yayınları.

Stratis MIRIVİLLİS 1891 doğumlu. Üzü, ülkesinde çok yaygın; çoğu ülkelerde de ad salmış. Şimdilerde, Yunan Akademiyası üyelerinden, Yüzyılı-mızdaki tüm savaşlara tanık olmuş, katılmış. I. Dünya Savaşı, II. Dünya Savaşı, Balkan Savaşları, Anadolu Savaşı, vb. Midilli adasında doğan yazar, öncelikle gazeteler, dergiler yayımlamış. Romanlarının, öykülerinin yanı sıra gezi notları, denemeleri, çocuklar için yapıtları da var. En ilginç kitabı bu. Zoi En Tafo. - MEZARDA HAYAT -. Sanatçı bu yapıtında özellikle, "biyografi" denebilecek bir yöntemde, bir "çavuş" kimliğiyle, emperyalizm'le savaşını öykülüyor. "Klâsik" denebilecek bir anlatım gücü var. Düşünür yanı da.. Bu kitabında, yazar, bizleri de çok ilgilendiren, Yunan'lıların ham düşlerini, yani MEGALO - IDEA'sının nice kofluğunu da belirtiyor.

MEZARDA HAYAT'ı bir bakıma, E. M. Remark'ın "Batı Cephesinde Yeni Birşey Yok" uyla, Barbusse'ün "Ateş" iyle de eş hizada, değerinde sayabiliriz; savaş'ın İNSAN'a aykırılığı, namussuzcağı, pimpisliği yönünden...

SAVAŞ VE BARIŞ / L. Tolstoy / Roman / Çeviren: Leylâ SOYKUT / CEM yayınları.

Tolstoy, bu dev yapıtında, "istilâci" ların heybetli çıkışına Rus halkının nasıl soylu bir dirençle karşı koyuşunu işliyor. Ayrıca, kitabın ilginç yönlerinden biri de, ülkede köleliğin kaldırılışından sonra beliren siyasal - sosyal dengesizliklerin en belirgin döneminde yazılmış olması...

Tolstoy'a göre, bir yapıtın ana ilkesi, öz-biçim uyuşumunun ille de okuru "düşünme" ye itmesidir. Savaş ve Barış'ta da bu ilkesini, HALK yaşamına eğilerek, onların olaylar, ilişkiler karşısındaki olumlu - olumsuz tepkilerini yansıtmakla kanıtıyor. Roman, 2 savaş öyküsünü kapsıyor. 1805 ve 1812 savaşları. Bu bakımdan da yazar, yapıtını doğrultabilmek için tam 74 belgeden yararlanmış. Her çağda okunup anılabilecek bir gözde roman bu !

YEDİTEPE / Aylık Sanat Dergisi / Sahibi : H. BOZOK / P. K. 77 — İST.

Yeditepe, Varlık dergisine yakın ölçüde, yazınımıza etkin olmuştur. Nisan sayısıyla 20 yaşına basan Yeditepe'de, günümüz sanatçılarından çoğunun ilk adımları, verimli dönemde olanların unutulmaz şiirleri, öyküleri, denemeleri, eleştirileri yer almıştır yıllarboyu.. Hele, 1950 sonrasının baskılı, sanata saygısız, giderek düşman döneminde verdiği başarılı sınav, bu dergiyi ayrıca değerlendirmiştir. Ne ki, 1960'dan sonra, - yine de kişiliğini yitirmeksizin - cılızlaşmıştır Yeditepe.. Bu durumunu, üç yadsınmaz nedene sığdırabiliriz : A — 27 MAYIS'dan sonra hür yazın'a açılan pencereler çoğalmış, YEDİTEPE'nin tutumu olağanlaşmıştır; B — Yeni türeyen dergiler, tutumlarına yatkın sanatçılara daha bir "sahip" çıkabilmişlerdir; C — YEDİTEPE'nin yöneticisi sayın BOZOK, türlü nedenlerle yazar dostlarını gücendirmiş ya da öbür dergi yöneticilerinin sağladığı "maddi-manevi" olanakları sağhyamamıştır...

Ama, yayın yaşamımızda yadsınmaz bir yeri, anlamı, önemi vardır YEDİTEPE'nin.

Desen : FATOS

AYDINLIĞA ÇAĞIRI

*Ben karanlıktan korkarım
Karanlıkta,
Demir bir korku sarkar yüreğime
Yüreğim ağızma gelir.*

*Bana kara urbalar giydirdiler hep
Kara kilitler vurdular kapılarıma
Aydınlığa hasretim,
Sana hasretim,
Kara kaplı defterlerde kapalı kaldı.*

*Kara gözlüm, kara sevdam,
Gelirken :
Pembe - beyaz çiçekler getir bana
Beyazdan beyaz düşler getir,
Aydınlık günler, aydın sabahlar*

*Bütün bunlara
Ölesiye hasretim.*

LÂLE HAN

20 YIL! Dile kolay! Gelin, bu başarının kutlanmasını özüsüzü dosdoğru kimi sanatçılarımızın yargılarından dinleyelim : M. C. ANDAY — "... Kendi yaşamımızı düşünelim, biliyor muyuz, ya da her zaman açık-seçik anlayabiliyor muyuz ne gibi önemli olaylar arasından geçip gittiğimizi? Yeditepe, düşüncelerin ve yaratıcılıkların zamanı rolünü oynadı." N. CUMALI — "... Yeditepe'nin yirminci yılını doldurması, hiç kuşku yok ki, mutlu bir olay." E. CANSEVER — "... İlk selâmlar, ilk sevgiler, hattâ ilk tutarlı tartışmalar yayınevinin

o küçücük odasında başladı ve sürdü. Uzaktan uzağa saydığımız, sevdiğimiz yazarları burada tanıdık." S. TAŞER — "Yeditepe'nin doğuşunu, beklikliğini yakından bilirim. Hepsini bir yana, ilk sayısındaki yazım buna tanıktır. 1950 nisanından günümüze dek, daracak maddi olanakları içinde, inatla ve inançla, fikir - sanat yaşantımıza değerli katkılarda bulunarak..."

GÜNEY adına, bu çok olumlu çabasından ötürü biz de kutlar, nice başarılar dileriz YEDİTEPE'ye.

Geçen Ay Bize Gelen Yayınlar :

Dergiler : TÜRK DİLİ — YEDİTEPE — ANKARA SANAT — YENİ YAYINLAR — EVLEK — KUVAYI MİLLİYE — BASINDA GEÇEN AY — HAREKET — ÇAĞDAŞ TÜRKİYE — İŞ ve HUKUK — EFLATUN... Gazeteler : YENİ GÜN (Ankara) — FERMAN (Düzce) — YENİŞEHİR (Bursa)...

Bültenler : TÜRKİYE GÖNÜLLÜ HİZMETLER DERNEĞİ — GENÇ İSTİDATLAR KÜLTÜR KULUBU — ECE DERGİSİ Bültenleri... Kitaplar : BİR YIGIN SEVGİ, öyküler, Seçkin Gündüz. — İsa Kayacan'ın yapıtları : BAZILARI, LEKELİ ONLUK, VATANIM ve ONDAN BAŞKA, HATIR İÇİN, DER GIBISIN, KİM ANLART, TOPRAKSIZLAR ve KÖYDEN — ŞEHİRDEN...; DONUK SEVGİ, Şiirler, Halit Çelikoğlu.

KURUL KİTABEVİ

(TARİK DURSUN K.)

İstiklâl Cad. Tokatlıyan pasajı : 26

GÜNEY'i ve YAYINLARI'nı
Kurul Kitap Evi'nde bulabilirsiniz

madenci

Kemal IŞIK

*Şehit olacağım bir gün yavrucuğum
Vatan uğruna
Yabancı ülkelerde olacak belki mezarım
Gözlerden uzak
Belki de hiç olmayacak
Ama
Bir isim bırakacağım sana
Unutulmayacak...*

Tunçer ÖNAL

Kalabalığın arasından güçlkle sıyrıldı Kadir. Kurtuluş şenliklerinin yapıldığı bulvara bitişik Şemsiyeliparka yöneldi. Yanlarında tanımadığı birinin oturduğu iki köylüsünün masasına gidip oturdu. Çay söyledi gelen garsona. Ayaklarını uzatıp sandalyenin arkalığına yaslandı çayını yudumlarken. Toparlanıp masaya yaklaştı yorgunluğunu çıkardıktan az sonra.

— Aziz'in minibüsü var şehir hattında çalışın. O, onun peşinde, dedi oturduğundan beri gözünü bir türlü ayıramadığı İshak'a. Ya senin neyin var? Neyine gerek senin bayram, işlerin kaynak olduğu bu yaz gününde.

— Senin de hiç bir şeyden haberin olmaz ki be birader, dedi Aziz gülümseyerek. Şöyle bir kulak verir adam etrafına, ne olup bitiyor, diye. Bir iş tutturmuş burnunun doğrultusuna gidiyorsun. Millete pay biçiyorsun kendine bakıp.

— Ne olduysa oldu herkes şimdide kadar. Zehir olsalar ne yaparlardı bundan sonra. Hafif bir esinti ne yapar yanıp kavru lan ortalığı.

— Dünü ne karıştıyorsun işin içine. Bugüne bak sen. Görebiliyor musun bugünlerde İshak'ı köyde?

— Şehirli olmaya mı özendi yoksa o da? — Olmadı ama, yakında olacak. Gidip geliyor şimdilik. İşleri yoluna koydu mu, tamam. Tıkr tıkr işleyecek ondan sonra herşey. Mal verdiği yerlerden paraları toplamak kalıyor geriye.

— Bana bak. Bu şenlikler ona mı yapıyor yoksa. Onun kurtuluşunu mu kutluyor bunca Adapazarlı bugün.

— Sen dalganı geç yine. Dört dönersin etrafında yarın, bir iş versin, diye.

— İş oraya varsın yeter ki. Yalnız, çarkını çevirecek suyun kaynağını öğrenelim ilkin.

Dönüp İshak'a baktı tekrar. İşil işildi bu kez gözleri, az önce bakışlarını ondan kaçırmaya çalışmasına karşın. Gözünün içine içine bakıyordu Kadirin. Bir şeylerin olduğunu anlatmaya çalışıyordu gerilen genç yüzünün çizgileri.

— Ne yaptın? Bir gömü mü buldun yoksa tarlaya gidip gelirken?

— Hem de ne gömü, dedi Aziz. Öyle bitecek soyundan da değil.

— Haydi hayırlısı. Bir kişi de bizden bulunsun bunca zengin arasında. Yalnız, yedirmezler ona, bana kalırsa. Deligi de boy lar üstelik bir duyulursa.

— Bildiğin soydan değil bu. Valinin bile haberi var bundan.

— Bu kadar meydanda olan bir şeyi

benden ne saklıyorsunuz o halde. Söyleyin de anlayalım.

— Çıkar şunu, dedi Aziz İshak'a. Çıkar da görsün.

Pantolonunun cebine soktu elini İshak, bir taş parçası çıkarıp masanın üstüne attı.

— Bu, dedi Kadir, taş bir süre inceledikten sonra, kurşuna benziyor. İçindeki parlak noktaların ne olduğunu anlayamadım yalnız.

— Bileni var burada, dedi Aziz, yanındaki adamı gösterip. Maden aramada mühendistir Hasan Bey.

— Prit 35, dedi adam. Hem çok zengin bir damar.

— Yeni duyuyorum bu adı ama, dedi Kadir. Çalıştırma izni almak lazım ilkin. Sonra da, onu işletecek para. O da İshak'ta yok.

— İşletme iznini Hasan Bey aldı, dedi Aziz. İşletmeye gelince, bir sürü firma var bu işle uğraşan. Maden İshak'tan, para onlardan, Onlardan biri el uzatırsa bu işe, tamamdır.

— Şu işletme iznini görebilir miyim, dedi Kadir İshak'a elini uzatıp.

Bir tekme yedi bacağından uzatılan dörde katlanmış kâğıt tomarını açmak üzereyken. Bir süre elinde tutup geri verdi, Aziz'e, adama baktı peşinden. Rengi atmış, kıpırdanıp duruyordu adam olduğu yerde.

— Şöyle bir dolaşayım, dedi adam az sonra. Kalktı.

— Peşini bırakma, dedi Aziz İshak'a, adam parktan çıkmak üzereyken. Bir daha bulamayız kaybedersek.

— Olur, dedi İshak. Hızla adamın ardından yürüdü.

— Ne oluyor be yahu, dedi Kadir. Neyin nesi bu adam.

— Az daha boşa gidertiyordun sabah tan beri gösterdiğim çabayı. Ödüm koptu kâğıtları acıp okuyacaksın, diye. Bereket çabuk anladın. Yoksa, sahte olduklarını hemen anlayıp söyleyecektin işin esasını bilmediğin için. İş, başka şekilde dökülecekti o zaman da. Huysuzluk yapıp boğuntuya getirebilirdi yaptıklarını. İş oraya vardır madan, İshaktan aldığı parayı alabilir miyim, diye düşünüyorum, tanıdığım sivil bir polise.

— Ne olduğu belliydi giysilerinden ama, İshak'ı nerden buldu?

— Enayi mi ararsın bizde. Başına bir mühendis şapkası geçirdin mi, yeter artar bile onları kandırmaya. Eşek başıyız sanki biz burada. Yapamaz mıydık biz bu kadar

iş? Fakat, gel de anlat onlara. Sonra, sen de kurcalayıp durdun. Ne debeştirirsin adamın ne mal olduğunu anladıktan sonra.

— Geç kalmış sayılmayız. Polisi bulalım ilkin.

— Onu kaçırmasa bari İshak, biz polisi buluncaya kadar.

— Bulsun yeter ki, peşini bırakmaz öylesi. Peşini bırakma, dedin ya. Yeter o söz ona.

— Hiç bilinmez.

Dağılmakta olan kalabalığa karışıp polisi aradılar bir süre. Polis müdürlüğüne gittiler oradan. İshak'la adamı aradılar bu kez, polisi orada da bulamayınca, Umutsuzluğa kapıldılar onları da bulamayınca, bir süre aramalarına karşın. Dolmuş duraklarında toplananların arasında aradılar en son. Burun buruna geldiler birden belediye işhanının önünde, aramaktan bezdikleri bir sırada.

— Bak hele, dedi Aziz Kadir'e dönüp. Bizi bir güzel ekip içmeye gittiler. Zil sarhoş ikisi de.

— Yok canım, dedi adam yüksek sesle gülerek. Sızız içer miyiz hiç.

— Gözüme baksana. Kanacak cinsinden midir? dedi Aziz, adamın ikinci kez karışılmaktan duyduğu şaşkınlığı anlamamış görünmek için.

— Her neyse, dedi Kadir. Bir yere gidip oturalım, böyle ayakta duracağımıza.

Adamın koluna girip Santral Çay Salonuna doğru yürüdü, İshakla Aziz'i geride bırakıp.

— Bize dört tane demli akşam çayı, dedi ocakçıya kapıdan girerlerken.

— Gelecek çayların parasını Hasan Bey verecek, ceza olarak, dedi Aziz otururlarken. Nasıl olurmuş bakalım bizi kandırmak.

— İçeceğimiz çay olsun, dedi adam. Yalnız, sizi atlatmak diye bir şey yok ortada.

— Şaka olsun diye söylüyorum. Sonra, bizimle bulunmak zorunda da değilsin. Ne diyebiliriz şu anda kalkıp gidersen.

— Diyelim ki Hasan Bey bizi atlattı ve ceza olarak dört çay ısmarladı. Ya sen neyle kurtulacaksın bakalım, geçen gün bana yaptıklarını ödemek için.

— Benim o işte bir suçum yoktu ki. Kendi isteğinle geldin. Sonra, bir şey çıksaydı, payını almamazlık etmezdin. Çıkamayınca mı cezalanıyorum?

— Neymiş o, dedi adam ilgiyle.

— Geçen gün, dedi Kadir. Kahvenin önünde oturuyordum. Cambazkaya'da bir gömünün olduğunu, elimizle koymuş gibi alabileceğimizi söyledi Aziz. İnanmadım a-

Harp Hatıralarım

★

Şahap Azmi ÖÇALIR

Ermeni ve Fransız zulüm ve işgal faciasından kendilerini kurtararak Toroslara can atan Türkler, nahıye müdürünün emirlerinden, kanun dışı eteklerinden yılmışlardı. Bereket versin, hakkında yapılan şikâyetlerin semeresiz görüldü ve nahıye müdürünün bu diktatörlüğü devam edemedi. Büyük Millet Meclisi Hükümeti, kendi nüfus ve idare altında bulgan altına giren ve nüfusunun yüzde doksanı şehri terk ederek Milli Hükümetin hükümlerinde olduğu mahallere sığınan Adana halkını resmî ve hususî işlerinin tedviri için Pozantı'yı muvakkaten Adana Vilâyet Merkezi olarak kabul ettiği gibi Adana'nın ileri gelenlerinden İsmail Safa Beyi (Millî Hükümette Adana Mebusu ve sonradan Maarif Vekili) vali vekilliğine tayin etmek suretiyle resmî işlere bir düzen verilmiş ve halkın hukukunu koruyacak bir makam ihdas edilmişti.

Millî Hükümetin bu ilk kararından çok memnun kalan halk, Pozantı'da teşekkül eden Adana Vilâyetine gelerek dertlerini dinletebiliyor ve parlayan kurtuluş ışığının verdiği ilham kaynağıyle nurlanarak ailelerinin oturdıkları kovuklara, çam ağaçları altındaki barakalara ve hatta Pozantı - Belemelik tunellerindeki meskenlerine güler yüzle dönüyorlardı.

Tekelioğlu Sinan Paşa (Sinan Tekeli, eski Adana Mebusu), Mustafa Kemal Paşanın emirleriyle "Kilikya Cephesi Umum Kuvayı Millîye Kumandanlığına" tayin edilmişti. Kendisi ordumuzda küçük rütbeli bir zabıt olduğu halde, düşmanlarımızın korku hissi vermek için "paşa" unvanı ile verilen yetkilerle çok başarılı işler görmüş ve Adana Millî Cephesinde, işgal kuvvetlerini şehrin dışına çıkartmamış, onları âdeta mahsur bir halde bırakmayı başarmıştı.

Adana ve dolaylarını müstereken işgal ve idare ederken, kendi aralarında yaptıkları anlaşmaya uyarak İngilizler Filistin'e gittiklerinden Adana ve dolayları yalnız Fransızların işgalinde bırakılmıştı.

Sinan Paşa millî bir kumandan olduğu için maiyetindeki erkânı da sivillerdendi : Beybaba Sadettin Bey (Umumi Harp içinde Bağdat Polis Müdürü) ve Adana'nın belli başlı kişilerinden birkaçı...

Genç kumandanlar, genç elemanlar ve millî çete reisleri memleketin kurtuluş gününe kadar yemin ederek sakal bıraktıklarından, bu halleri kendilerine çok yarasız ve birer heybet nokunesi olmuşlardı.

Mülki idareye gelince : Bir müddet İsmail Safa Beyin vekil olarak idare ettiği Adana Valiliğine, Vali ve Kumandan sı

HOŞ BULDUK İZMİR

*Bu kadar vefasız olacağım benim de aklıma gelmezdi,
Aylar varki seni ne aradım ne sordum.
Uzun uzun düşünürdüm uzak el akşamları,
Sonra yatar, düşüncelerimin körfezinde uyurdum .*

*Bak işte geldim, kollarımda bir yığın özlem,
Haydi, söyle şarkımı bu gece sihir dolu sesinle,
Bahkçı tekelinde tuzlu sevdamı Kordon'un,
Yakamozlara sereceğim gönlümü sere serpe.*

*Nereye gittiysem, bütün şarkılarım yarım kaldı,
Saza, söze, kıza yabancı baktı hep gözlerim,
Eksiktim, beni tamamladın ana kucağı gibi,
Selâm sana İzmir, merhaba İzmir'im...*

Haluk AYSOYSAL

fat ve yetkileriyle Nuri Bey (Nuri Conkbayır, sonradan Büyük Millet Meclisinde Reis Vekili) tayin edilmişti. İsmail Safa Bey ise, Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti İdare Heyetinde arka daşları Kadı Fevzi Efendi, Ahmet Remzi Yüregir (Yeni Adana Gazetesi sahibi ve sonradan Adana Mebusu) ve Belediye Reisi Dıblan Zade Mehmet Bey Millî Hükümeti desteklemek ve valilik makamile elele vererek gerçekten çalışıyorlar, bu arada halkın dertlerini yakından dinleyerek ilgileniyorlar ve hükümeti sızıtırsız idare ediyorlardı.

Önümüzde kış mevsimi vardı. Bu mevsimde Toroslar ferman dinlemez. Kışa doğru her gün biraz daha yaklaşırken onbinlerce kişinin iskân edilmeleri

gerçekten önemli bir meseleydi. Halk ile yapılan temaslarla, dağ köylerine ve Torosların güneyindeki eteklerinde Millî Hükümetin idaresi altında bulunan havası mutedil köylere taksim ediliyorlardı.

Bürücek Yaylasındaki evimiz kış mevsiminde oturmağa müsait olmakla beraber, vilâyet merkezi Pozantı'ya 15 - 16 kilometre uzakta bulunması yüzünden işemizin nasıl temin edileceği meselesi hepimizi düşündürüyordu. İşte bu günlerde Pozantı'dan bir süvari jandarma geldi. Bir mektup getirdi. Mektup, Vali ve Kumandan Nuri Beyin imzasını taşıyor ve ağabeyim Arif Zade Asım Beyle beni Vilâyet merkezi Pozantı'ya acele davet ediyordu.

(Devam edecek)

ma, nasılsa boşum, diye gittim. Gittim ama, tok gidip aç döndük. Üstelik, öyle bir yokuş tırmandık ki, iki adım ileri bir adım geri attık o kavurucu sıcakta altında.

— Nerde bu Cambazkaya ?

— Osmaneli Boğazında.

— Ben de bir yer biliyorum. Hem öyle boş dönmek te yok. Bir metre kazdın mı, tamam. Ne on santim aşağı, ne on santim yukarı. Eğer dediğim gibi çıkmasa, isteğinizi veririm. Üstelik, çıkaracaklarınızın hepsi sizin olsun. Bana, bir beşyüzlük verensez yeter .

— Bin lira bile veririm. Yeter ki çıkınsın. Hem, bir metre değil, üç metre bile kazarım.

— Çıkmadan kırk para bile istemem. Onlar bir yana, para bir yana.

— Hemen gidelim öyleyse.

— Şimdi olmaz. Memurlarım dağda maden arıyorlar. Yarın cumartesi olduğu için dönerler. Bir şeylere ihtiyaçları olur bakarsınız. Onları gördükten hemen sonra gelirim. Kahvenin önünde bekleyin yarın öğleden sonra.

— Ne dersin, dedi Kadir Aziz'e dönüp.

Birden başını kaldırıp boş salona bir göz gezdirdi.

— İshak nereye gitti böyle kaşla göz arasında ?

— Belli mi olur onun gittiği yer, dedi Aziz gülümseyerek. Serserim kaz gibi doluşur.

Kapıya çevirdiler başlarını İshak'la iki polis memuru içeri girince. Aziz başka şeyler söylemeye yeltenirken.

— İşte bu, dedi İshak adamı işaret edip.

— Kalk bakalım, dedi polislerden biri. Adamın koluna girip dışarı çıkardı. Peşlerine takıldı ötekiler polis karakoluna dek.

Açık pencerenin altında durup olanları izlediler dışardan.

— Söyle bakalım, dedi Komiser adama. Nasıl dolandırdın bu adamı.

— Ne dolandırdım. Tanımıyorum bile.

— Demek tanıyorsun ha, dedi komiser. Oturduğu masadan kalkıp adama yaklaştı. İlkın şu kravatı çıkar bakalım. Hep bununla kandırıyorsunuz bu kövlüleri.

— Ne kadar aldı senden, dedi İshak'a dönüp, adam kravatı çıkarırken.

— İkiyüz lira, dedi İshak. Yüzelli lira daha istiyordu. Köyümüzden biri var burada. Minibüs çalıştırıyor. Ondan istedim. O, anladı bunun beni dolandırdığını isterseniz ona da sorun. Dışarda bekliyor.

— İstemez, dedi komiser. Sabahleyin bir yazı geldi İzmir polisinden. Bunun ta kendisi verdikleri şekil. Orta boylu, siyah elbiseli, Yuvarlak yüzlü. Alnında bir ben. Orda da birini dolandırmış. Elli lirayla kol saatini almış ona maden arama izni verdimi söz verip.

Dönüp yukardan aşağı süzdü adamı alaylı bir bakışla.

— Misafirhanemiz mühendis beye göre değil ama, dedi kapıda bekleyen polise başıyla adamı götürmesini bekleyen ederken. Bu gecelik buna katlanırlar artık.

Gidip masasına oturdu. Sözü ettiği yazıyı tekrar çıkarıp okudu.

— Sen de yan odaya gidip ifadeni yazdır. Yarın sabah tekrar gel. Yalnız, bir daha bu şekilde karışmadı görürsem, kemiklerini kırılmadan bırakmam.

— Bir daha mı, dedi İshak komiserin odasından çıkarken, Allah göstermesin.

Okuyucularımıza

İki sayı sonra "üçüncü" yılına başlayacak olan GÜNEY'e olan ilginin gündünden artışı dolayısıyla yepyeni tasarımlarımız var. Biçimde yapacağımız yeniliklerin yanı sıra, öz'de de düşüncelerimizin en önemlisini, okurlarımıza öncelikle duyurmada yarar umuyoruz. Bunu - özellikle - şair okurlarımızın elbirliğiyle gerçekleştirebilirsek, ne mutlu...

Bu konuda şu yöntemi uygulayalım dedik; bir noksanımız ya da yanlışlığımız varsa, bizleri uyarmanızı; ayrıca GÜNEY'i tüm yönleriyle ele alıp, önerilerinizi ve eleştirilerinizi içtenlikle bekleriz.

A — Ekim sayımızla birlikte ilginç, özgün bir ŞİİR EKI vermeye başlayacağız. Bu ek; 16 sayfa, yani tam bir "forma" halinde, tanınmış - tanınmamış, ama tutarlı bir şiir düzeyine varmış tüm yetenekli şairlerin yapıtlarını kapsayacak.

B — 1970 Ekiminde, yani dördüncü yayın yılımıza başlarken, bu ek, 200 sayfalık ve ünlü ressamlarımızın desenleriyle süslü, bir "antoloji" niteliğinde ve kitap olarak ciltlenip şiir-severlere sunulacaktır.

C — Biliyorsunuz, GÜNEY; kim ne derse desin, "iyi, güzel, doğru, yeni" den öte hiçbir slogan'ı olmayan bir dergi. Bu bakımdan, her tür şiir, seçilip değerlendirilince, nesnel ölçülerden şaşılmayacaktır.

D — Ülkemizin "ekonomik" koşulları, kâğıt fiyatlarının alabildiğine artması; GÜNEY'in değerince yaşayabilmesini sağlamamız bakımından; önümüzdeki Ekim'den öte "perâkende" satış fiyatımızı 250 kuruşa çıkarmak zorunda bırakıyor bizi. Fakat, abone olan okurlarımız bunu % 20 indirimle 2 liraya edinmiş olacaktırlar.

E — Yukarıda sözünü ettiğimiz ŞİİR EKI'mize şiir gönderecek genç şair dostlarımızdan bir de ricamız var: Yazı kurulumuzdan geçip yayınlanan her yapıt sahibinin, dergimize 1 yıllık abone olmaları, öbür eklerde de yer alabilmeleri bakımından gereklidir.

Sağlık, mutluluk, başarı dileklerimizle...

G Ü N E Y

TEKEL

Güney 16

Basın 60445

TOPRAK

ağret muhteremoğlu

PİYALE
GÖNÜLTAŞ

HÜZÜN
ÇIKMAZI

— Şiirler —

4 Lira

GÜNEY YAYINLARI : 1

Ak akçe
AKBANK' ta artar

Güney 17

GÜNEY

AYLIK
SANAT
DERGİSİ

Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü Atıl ÖZBILEN - İdare yeri : Beyoğlu, İstiklal Cad. No. : 465, Kat 5/78, Akbank Beşiktaş Şb. Hesap No.: 22787 - Abone : Yıllık, 15 lira. Basıldığı yer : HALK Matbaası - İst. Yazınma ve Posta Havalesi : P. K. 1353 - İst. Gönderilen yazı ve resimler geri verilmez, İlan san. 20 TL. Güney adı sızıldıkçe aktarma yapılamaz. Yazıların sorumluluğu yazarına aittir.

Yayın organları hakkında bilgi sağlanır. Eskiz ve program hazırlamış Objektif tavsiyelerde bulunulur. Tespit edilen programlar titizlikle yürütülür.

Cağaloğlu, Turkocacı Cad. no 1 kat 3
Telefon : 27 66 00 - 27 66 01 - İstanbul

Güney 18

Basın 60783